

ЕКСТРАЛІНГВІСТИЧНІ ФАКТОРИ ВИВЧЕННЯ УСНОГО АНГЛІЙСЬКОГО МОВЛЕННЯ

[Science and education]. No. 4, pp. 93–94. [in Ukrainian].

10. Chernilevskiy, D. V. & Tomchuk, M. L. (2006). *Pedahohika ta psykholohiia vyshchoi shko ly: navch. posib. dlia stud. VNZ* [Pedagogy and psychology of higher school: manual for graduate students]. Vinnytsia: Vinnytsia Institute of Economics and Social Sciences –

structural unit of Open International University of Human Development “Ukraine”, 102 p. [in Ukrainian].

11. Khrypunova, A.L. (2007). *Formuvannia enerhoekolohichnoi kompetentnosti u fakhivtsiv tekhnichnoho spriamuvannia* [The formation of energy and environmental competence of technicians]. The Pedagogical sciences. Sumy, pp. 324–329. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 20.05.2017

УДК 811.111'271(07)

Світлана Кльось, викладач кафедри практики англійської мови
Мар'яна Ковцуняк, викладач кафедри практики англійської мови
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

ЕКСТРАЛІНГВІСТИЧНІ ФАКТОРИ ВИВЧЕННЯ УСНОГО АНГЛІЙСЬКОГО МОВЛЕННЯ

У статті проаналізовано практичну основу для вивчення усного англійського мовлення з урахуванням широкого спектру екстралінгвістичних факторів. Особливу увагу зосереджено на системі завдань для розвитку говоріння як активного, так і пасивного. Відібрано навчальні тексти з метою закріплення матеріалу, а також проаналізовано підходи до введення та вивчення англійських фонем з опорою на темперамент людини.

Ключові слова: англійське мовлення, екстралінгвістичні фактори, говоріння, звукова будова мови, фонема, експресивність мовця, темперамент, механізм вимови.

Рис. 2. Літ. 12.

Светлана Кльось, преподаватель кафедры практики английского языка
Марьяна Ковцуняк, преподаватель кафедры практики английского языка
Дрогобычского государственного педагогического университета имени Ивана Франко

ЕКСТРАЛІНГВІСТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ИЗУЧЕНИЯ УСТНОЙ АНГЛИЙСКОЙ РЕЧИ

В статье проанализировано практическую основу для изучения устной английской речи с учетом широкого спектра экстралингвистических факторов. Особое внимание сосредоточено на системе заданий, основанных на развитии говорения как активного, так и пассивного. Отобрано учебные тексты с целью закрепления материала, а также проанализировано подходы к введению и изучению английских фонем с опорой на темперамент человека.

Ключевые слова: английская речь, говорение, экстралингвистические факторы, звуковой строй языка, фонема, экспрессивность говорящего, темперамент, механизм произношения.

Svitlana Klios, lecturer at the English practice department
Mariana Kovtsuniak, lecturer at the English practice department
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University

EXTRALINGUISTIC FACTORS OF STUDING ENGLISH SPEECH

The article scrutinizes a practical background for English speech study, taking into account a wide variety of extra linguistic factors. A special attention is paid to a system of tasks provided to develop both active and passive speech. The tutorial texts are chosen to practice the material, much attention is paid to the techniques provided to introduce and study English phonemes based on the character of a person.

The term “extra linguistics” originates from the English words “linguistics” and “interior” that means “inner linguistics”. The following four definitions are suggested: 1) science studying those language aspects which are directly associated with functioning of a person within his/her society; 2) inner linguistics; 3) branch of linguistics dealing with those extra linguistic aspects which are connected with the development and existence of the language as a means of thinking and communication; 4) branch of linguistics studying the factors connected with the language extension.

The individual peculiarities of a person's pronunciation such as pauses, laughing, coughing, crying and breathing are considered to be the extra linguistic factors.

When studying English as the second foreign language one should pay attention to the tempo, speed of

a teacher's speech, intonation and tone. Different ways of pronunciation in a definite position in a word as well as the existence of the different shades is meant to be the influence of English. For instance, in Ukrainian all the consonants are pronounced with the lips being round in the following cases: [my], [ny], [cy], [oy]. But in English a phoneme [t] is pronounced as the alveolar consonant in the word "eight", but before [u] it becomes a dental consonant: six – sixth, eleven – eleventh, heal – health. Other phonemes as pronounced as dental before [u] as well.

The speed of a student's pronunciation depends upon his/her character and the state of the body. If a tempo is slow it means that a speaker is tired, if it is quick – lively.

The extra linguistic factors are integral in the formation of a speaker's expressiveness. That is why they esquire a sustainable nature in a process of a speech activity.

Keywords: *English speech, extra linguistic factors, speaking, phonetic system of language, phoneme, expressiveness of a speaker, character, mechanism of pronunciation.*

Постановка проблеми. Іноземні мови, а особливо англійська, широко вивчаються у нашій країні. Грунтовне вивчення мови охоплює аспект володіння правильною вимовою. Це, в свою чергу, є невід'ємною складовою вдосконалення вмінь і навичок використовувати систему фонетичних засобів мови. Будь-який навчальний заклад, школа чи університет, повинен робити все можливе для того, щоб учень чи студент досяг успіхів у володінні вимовою як такою, яка є літературно правильною.

Проблемою нашої розвідки є відпрацювання основних видів і прийомів роботи над англійською вимовою з урахуванням екстралінгвістичних факторів.

Дана проблема статті є **актуальною**, оскільки на сьогоднішній день існують значні різноманітності англійської вимови, а автори підручників з фонетики або занадто детально описують одне лінгвістичне явище, не звертаючи увагу на інше, або занадто елементарні, тому й не основані на практичних цілях.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженнями екстралінгвістичних факторів усного англійського мовлення займалось багато науковців. Серед них слід відмітити Олену Половинко [5], Рогайда Камаруддін, Нур Дані [9], Макаро Ернесто [11], Лайтбаун Петсі [10] та інших.

Дослідниця Олена Половинко конкретизує ті аспекти різних семантичних групувань слів, що безпосередньо пов'язані з формуванням семантичного поля. У її дисертації представлено структуру семантичного поля "вік" у російській мові, а також розглянуто питання про універсальне й специфічне у віковій лексиці у зв'язку з актуалізацією головної семи; визначено зв'язок процесів деривації з семантичною структурою конкретних слів [5, 4].

Рогайда Камаруддін, у співпраці з Нур Дані, досліджує психолінгвістику, акцентуючи увагу на екстралінгвістичних факторах, що існують в межах сприйняття другої іноземної мови та

впливають на неї, а сама екстралінгвістика є невід'ємною складовою у процесі вивчення мови. Пізнання мови та поведінка мовця – дві невід'ємні складові, котрі є засадничими елементами у сприйнятті мовлення, а сам термін "екстра лінгвістика" тісно пов'язаний з поведінкою мовців [10, 4].

Макаро Ернесто досліджує фактори, які є засадничими у сприйнятті другої іноземної мови. Науковець доходить до висновку, що кожен студент індивідуально сприймає мову. Один – швидше та легше, інший – важче. Це пов'язане з певною метою, яку студент ставить перед собою, з наполегливістю. Однак, існують й інші важливі фактори, які є поза свідомістю людини. Вони поділяються на дві категорії – зовнішню та внутрішню. Це і є їхня складна взаємодія, яка визначається швидкістю і об'єктивністю у сприйнятті англійської мови як другої іноземної [11, 34].

Дослідження, згадані вище, не в повному обсязі висвітлюють проблему екстралінгвістичних факторів у вивченні англійської мови, бо кожне з них орієнтоване на конкретне осмислення проблем, що виникають при вивченні другої іноземної мови у соціумі, де першою є або російська, або малайська, або якась інша. Дослідження Олени Половинко в значній мірі є наближене до мети нашої розвідки, бо дослідниця вивчає проблеми екстралінгвістичного зіставлення російської та англійської, а російська мова та досліджувана українська є споріднені.

Метою статті є прослідкувати закономірності впливу екстралінгвістичних факторів на сприйняття англійського мовлення у свідомості україномовного носія мови.

Окреслена мета передбачає вирішення таких **завдань**: 1) навести словникові визначення терміну "екстралінгвістика"; 2) прослідкувати вплив фонетичної будови англійської мови на вимову студента; 3) схарактеризувати недоліки впливу українського мовлення у вивченні англійських фонем; 4) дійти до ґрунтовних висновків щодо впливу українських фонетичних

аспектів на механізм вивчення другої іноземної мови.

Об'єкт дослідження – практичний курс фонетики англійської мови.

Матеріалом дослідження слугують англійські короткі вірші для закріплення вимови фонем [12].

Виклад основного матеріалу. Термін “екстралінгвістика” походить від англійських лексем “linguistics” та “entire”, що в перекладі означає “внутрішнє мовознавство”.

У словниках зафіксовано кілька визначень слова “екстралінгвістика”:

1) лінгвістика, що займається вивченням тих аспектів мови, що безпосередньо пов'язані з функціонуванням у суспільстві людини, яка розмовляє [4, 279];

2) внутрішня лінгвістика [6, 107];

3) розділ мовознавства, що вивчає сукупність зовнішньолінгвістичних чинників, які пов'язані з розвитком і функціонуванням мови як засобу мислення й спілкування [8, 103];

4) галузь мовознавства, що вивчає сукупність чинників, пов'язаних з розвитком, поширенням і функціонуванням мови [3].

Екстралінгвістичними компонентами є індивідуальні особливості вимови – мовні паузи, сміх, покашлювання, плач і зітхання.

Велике значення у вивченні англійської мови як другої іноземної має голос, темп, швидкість мовлення вчителя, тон та інтонація [7, 24]. Різна вимова фонем у визначеному положенні у слові та виникнення різних відтінків – непоодинокий прояв англійської мови. Ця закономірність зумовлена навичками та нормами вимови. Приміром, в українській мові всі приголосні фонем вимовляються з округленими губами перед [ту], [ну], [су], [ду]. Проте в англійській мові фонема [t] вимовляється як альвеолярний приголосний у слові *eight*, але перед [и] вона вимовляється як зубний приголосний. Перед [и] й інші фонем вимовляються як зубні: *six – sixth, eleven – eleventh, heal – health*.

В українській мові існує 38 фонем: з них 32 приголосні та 6 голосних. Спосіб творення голосних визначається за рухом язика по вертикалі, враховується ступінь підняття язикової спинки до піднебіння. Існують голосні високого ступеня підняття, високо-середнього, середнього та низького. Виділяють лабіалізовані голосні і не лабіалізовані [2, 190].

Лабіалізація – результат специфічної губної активності – губи випинаються наперед і

заокруглюються [2, 191].

Окрім артикуляційного аспекту важливим для мовознавців є і акустичний. Акустичний аспект передбачає вивчення звуків з погляду їх звучання. Акустика – це галузь, яка вивчає коливання та хвилі, процеси розповсюдження коливань, їх взаємодію з фізичною матерією [6, 78].

В англійській мові є 44 фонем: 24 приголосні і 20 голосних. Розрізняють монофтонги, дифтонги та дифтонгоїди.

Монофтонг – простий голосний звук.

Дифтонгоїд – проміжна ланка між монофтонгом і дифтонгом. Як і дифтонги, дифтонгоїди характеризуються плавною артикуляцією, хоча вона виражена значно слабше. Не відбувається радикально зміни якості звучання голосного, тому дифтонгоїди найчастіше відносять до монофтонгів [1, 191].

Для англійської мови характерні ті самі ознаки, що й для української. Маємо той самий розподіл на компактні та дифузні, бемольні та не бемольні, дієзні та недієзні, високо тональні та низько тональні. В англійській мові диференційною ознакою є розрізнення за довготою звучання голосних – короткі і довгі. В українській мові тривалість звучання голосних може бути різною – більшою в наголошених і меншою в ненаголошених. Також англійська мова має поділ голосних на монофтонги і дифтонги. В українській мові всі шість голосних є монофтонгами [6, 7].

В українській мові фонема [и] ніколи не стоїть на початку речення.

Однією з найбільших помилок українських студентів є приглушена вимова англійських кінцевих шумних дзвінких приголосних у таких словах: *pens, pence, bag, back, sad, sat*.

Слід зазначити, що швидкість мовлення кожного студента залежить від темпераменту та від стану організму, що й показано на рис. 1.

Рис. 1. Темперамент людини і темп мовленнєвої діяльності

Якщо темп повільний, то це свідчить про втому, а якщо швидкий – про пожвавлення.

Для закріплення вивчення англійських фонем, можна насамперед запропонувати послухати, а потім виразно прочитати вірш “Old McDonald”, дуже популярний у Великій Британії:

Old McDonald had a farm
E-I-E-I-O
And on his farm he had a cow
E-I-E-I-O
With a moo moo here
And a moo moo there
Here a moo, there a moo
Everywhere a moo moo
Old MacDonald had a farm
E-I-E-I-O

Old McDonald had a farm
E-I-E-I-O
And on his farm he had a pig
E-I-E-I-O
With a oink oink here
And a oink oink there
Here a oink, there a oink
Everywhere a oink oink
Old MacDonald had a farm
E-I-E-I-O

Old MACDONALD had a farm
E-I-E-I-O
And on his farm he had a duck
E-I-E-I-O
With a quack quack here
And a quack quack there
Here a quack, there a quack
Everywhere a quack quack

Old MacDonald had a farm
E-I-E-I-O
And on his farm he had a horse
E-I-E-I-O
With a neigh neigh here
And a neigh neigh there
Here a neigh, there a neigh
Everywhere a neigh neigh
Old MacDonald had a farm
E-I-E-I-O

Old MACDONALD had a farm
E-I-E-I-O
And on his farm he had a lamb
E-I-E-I-O
With a baa baa here
And a baa baa there
Here a baa, there a baa
Everywhere a baa baa
Old MacDonald had a farm
E-I-E-I-O

Old McDonald had a farm
E-I-E-I-O

And on his farm he had some chickens
E-I-E-I-O
With a cluck cluck here
And a cluck cluck there
Here a cluck, there a cluck
Everywhere a cluck cluck
With a baa baa here
And a baa baa there
Here a baa, there a baa
Everywhere a baa baa
With a neigh neigh here
And a neigh neigh there
Here a neigh, there a neigh
Everywhere a neigh neigh [12, 22].

Перш за все слід прочитати по ланцюжку та перекласти вірш на українську мову, пояснивши семантику ониматопеї, слів, які є результатом звуконаслідування. Саме такі слова й сприяють кращому володінню англійською вимовою, працюючи над якою, на початковому етапі вивчення завжди використовується імітація звуків, слів, фраз, речень.

Найчастіше ониматопеїстичною є лексика, яка прямо пов'язана з істотами або предметами – джерелами звуку.

На наступному етапі слід зупинитися на кожному англійському звуку окремо, практикуючи вимову. Ось голосну фонему [i] найчастіше вивчають за допомогою вірша “Six little kittens lost their mittens; [i:] – “A friend in need is a friend indeed”. Вимова приголосного звуку [s] практикується за допомогою такого віршика:

A sailor went to sea
To see what he could see
What he could see
Was the bottom of the deep sea [12, 75].

Застосування скоромовок, прислів'їв та приказок може бути успішно використано й на початковому етапі вивчення англійської мови та під час роботи з учнями старших класів, студентами початкових курсів. На прикладі віршованих скоромовок, прислів'їв, приказок, віршів та пісень можна також формувати навички читання.

На наступному етапі слід запропонувати вивчити пісню напам'ять.

Отже, використання англійських пісень для вивчення практичного курсу фонетики з учнями різного шкільного віку та зі студентами ВНЗ сприяє удосконаленню навичок вимовляти англійські звуки вірно, а самі екстралінгвістичні фактори, такі як мовні паузи, сміх, покашлювання, плач і зітхання, звісно, є невід'ємним чинником формування експресивності мовця, тому й набувають сталого

Рис. 2. Екстралінгвістичні чинники

характеру у відношенні до самого процесу мовленнєвої діяльності, що й показано на рис. 2.

Висновок. Англійська – глобальна мова, що використовується практично скрізь. При вивченні цієї мови велику роль відіграє власний механізм вимови, а різні її відтінки свідчать про характерність звукової будови мови. Найважливішу роль у вивченні іноземної мови відіграють екстралінгвістичні фактори, від яких залежить той фактор, зрозуміють вас, чи ні.

Сучасна англійська мова проходить процес розвитку і завжди піддається змінам, які торкаються всіх сторін лінгвістичної та екстралінгвістичної структури. Історичний розвиток кожного рівня залежить від причин і умов, що спричинюють зміни в лексичному складі мови, в його граматичному ладі. Обидві мови – англійська та українська – мають певні голосні.

Це також велика кількість дифтонгів в англійській мові, чого ми не зустрінемо в українській мові, відсутність диференціації голосних за тривалістю в українській мові.

Перспективним напрямком поглибленого вивчення даної проблеми може бути порівняльний аналіз англійських та українських голосних і приголосних фонем, наведення прикладів дифтонгів, які можуть зустрічатися у визначених позиціях у контексті коротких віршів двох мов.

ЛІТЕРАТУРА

1. Денисенко М. В. Навчання учнів початкової школи техніки читання англійською мовою з використанням скоромовок. Фаза контекстного читання / М. В. Денисенко // *Інозем. мови.* – К.: Ленвіт, 2008. – № 1. – С. 40–41.
2. Мойсієнко А.К., Бас-Кононенко О.В., Бондаренко В.В. Сучасна українська літературна мова: Лексикологія. Фонетика: підручник. Київ: Знання, 2010. С. 190–191.
3. Найповніший тлумачний словник української мови онлайн /eslovnyk.com/.
4. Нелюбин Л.Л. Толковый переводоведческий словарь / Л.Л. Нелюбин. – 3-е изд., перераб. – М.:

Флинта, 2003. – 320 с.

5. Половинко О.О. Лінгвістичні та екстралінгвістичні фактори наповнення семантичних полів у сучасній російській літературній мові (семантичне поле вік): Автореф. дис... канд. філол. наук: 10.02.02 / О.О. Половинко / Дніпропетр. нац. ун-т. – Д., 2006. – 19 с.

6. Плюц Н. П., Бас-Кононенко О. В., Дудник З. В. Сучасна українська літературна мова. К.: Фонетика, 2002. – С. 78.

7. Соссюр Ф. де. Труды по языкознанию. Пер. с франц. – М., 1977. – 134 с.

8. Социология: Энциклопедия / Сост. А.А. Грицанов, В.Л. Абушенко, Г.М. Евелькин, Г.Н. Соколова, О.В. Терещенко. – Минск: Интерпрессервис; Книжный Дом, 2003. – 1312 с.

9. Kamaruddin, Rohaidah, Dani, Noor Aina, Che Soh, Nur Amirah. *Extralinguistics Factors: Motivations in Language Learning Among Malay Students in Negeri Sembilan Malaysia.* *University Putra Malaysia, Serdang, Malaysia Journal of US-China Public Administration, September 2015, Vol. 12.* – 196 p.

10. Lightbown, Patsy, Spada, Nina. *How Languages Are Learned.* Oxford: Oxford University Press, 2013. – 78 p.

11. Macaro, Ernesto. *Continuum Companion to Second Language Acquisition.* London: Continuum, 2010. – 54 p.

12. Malkoc A. M. *Old favorites for all ages / Anna Maria Malkoc // Song for learners of American English.* – Washington D. C., 1994. – 12 p.

REFERENCES

1. Denysenko, M. V. (2008). *Navchannya uchniv pochatkovoyi shkoly tekhniki chytannya angliyskoyu movoyu z yikorystanniam skoromovok. Faza kontekstnoho chytannya* [Teaching elementary students reading machines by using tongue-twisters at the English lessons]. Kyiv: Lenvit, no.1, pp. 40–41. [in Ukrainian].
2. Myisiienko, A. K., Bas-Kononenko O. V. & Bondarenko V. V. (2010). *Suchasna ukrayinska literaturna mova: Leksykologiya. Fonetyka: pidruchnyk* [Modern Ukrainian literary language. Lexicology. Phonetics]. Kyiv: Znannya, pp. 190–191 [in Ukrainian].
3. *Naypovnishyy tлумачnyy slovnyk ukrayinskoyi movy* [The completest explanatory dictionary]. Online. /eslovnyk.com/.
4. Neliubin, L. L. (2003). *Tolkovii perevodovedcheskii*

slovar [Explanatory translation dictionary]. Third Publ., adapted., Moscow: Flinta, 320 p. [in Russian].

5. Polovynko, O. O. (2006). *Lingvistychni ta ekstralingvistychni faktory napovnennya semantichnykh poliv u suchasniy rosiyskiy literaturniy movi (semantichne pole vik)* [Linguistic and extra linguistic filling of semantic fields in modern literary Russian]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Dnipropetrovsk, 19 p. [in Ukrainian].

6. Pliushch, N. P., Bas-Kononenko O. V. & Dudnyk Z. V. (2002). *Suchasna ukrayinska literaturna mova* [Modern literary Ukrainian]. Kyiv: Fonetika, p. 78. [in Ukrainian].

7. Saussure, F. (1977). *Trudy po yazykoznaniiyu*. Per. s frants. [Works on linguistics]. Moscow, 134 p [in Russian].

8. Gritsanov, A.A, Abushenko, V. L., Evelkin, G. M., Sokolova, G. N. & Tereshchenko O. V. (Eds). (2003). *Sotsiologiya: Entsiklopediya* [Sociology.

Encyclopedia]. Minsk: Interpressservis: Knizhnii Don Publ., 1312 p [in Russian].

9. Kamaruddin, Rohaidah, Dani, Noor Aina, Che Soh & Nur Amirah. *Extralinguistics Factors: Motivations in Language Learning Among Malay Students in Negeri Sembilan Malaysia*. University Putra Malaysia, Serdang, Malaysia *Journal of US-China Public Administration*, September 2015, Vol. 12. 196 p.

10. Lightbown, Patsy, Spada, Nina (2013). *How Languages Are Learned*. Oxford: Oxford University Press, 78 p.

11. Macaro, Ernesto (2010). *Continuum Companion to Second Language Acquisition*. London: Continuum, 54 p.

12. Malkoc, A. M. (1994). *Old favorites for all ages. Song for learners of American English*. Washington D. C.: USIA, English Language Programs Division, 179 p.

Стаття надійшла до редакції 12.04.2017

УДК 373.2

Леся Фартушок, аспірант кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

ГРА ТА ЇЇ РОЛЬ В ЖИТТІ ДОШКІЛЬНИКА

У статті розкрито цінність гри як однієї з основних форм навчання і виховання дошкільників. Показано, що гра є природною формою проявів дитячої діяльності. Доведено, що у грі відображаються і розвиваються знання і вміння, отримані під час занять, закріплюються правила поведінки, до яких привчають дітей в житті. Підкреслено, що ігри необхідні для здоров'я дитини, вони роблять її життя змістовним, повним, створюють впевненість в своїх силах.

Ключові слова: дошкільник, форма діяльності, гра, навчальна цінність гри, виховна цінність гри.

Лит. II.

Lesya Fartushok, аспірант кафедри общей педагогіки и дошкольного образования
Дрогобычского государственного педагогического университета имени Ивана Франко

ИГРА И ЕЕ РОЛЬ В ЖИЗНИ ДОШКОЛЬНИКА

В статье раскрыто ценность игры как одной из основных форм обучения и воспитания дошкольников. Показано, что игра является естественной формой проявления детской деятельности. Доказано, что в игре отражаются и развиваются знания и умения, полученные на занятиях, закрепляются правила поведения, к которым приучают детей в жизни. Подчеркнуто, что игры необходимы для здоровья ребенка, они делают его жизнь содержательной, полной, создают уверенность в своих силах.

Ключевые слова: дошкольник, форма деятельности, игра, обучающая ценность игры, воспитательная ценность игры.

Lesya Fartushok, Postgraduate Student of the General Pedagogy and Preschool Education Department
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University

A GAME AND ITS ROLE IN THE LIFE OF A PRESCHOOL CHILD

The article is dedicated to the importance of game as one of the main educational and upbringing forms for the preschool children. A game is revealed as a natural form of children's activity. A game is a source of formation of new actions, wishes, skills, and feelings. The children associate themselves through their consciousness with the facts that are happening to the characters. The feelings acquired by a child do not disappear, they can be seen in a creativity game for a long time; they are fixed in the cerebral cortex and become more stable. The author proves that knowledge and skills, gained during classes, are reflected and